

Problems of development of creative thinking in students

Yusufjon AZIMOV¹

Jizzakh branch of the National University of Uzbekistan named after Mirzo Ulugbek

---

ARTICLE INFO

Article history:

Received February 2021

Received in revised form

28 February 2022

Accepted 20 March 2022

Available online

15 April 2022

Keywords:

competency,
competency conciseness,
creative,
education,
educational process,
pupils.

ABSTRACT

The article examined the various aspects of the educational process of the competency benchmarking, the problems that need to be investigated in its implementation. Scientific works of foreign and local scientists were widely used in covering the topic of the article.

2181-1415/© 2022 in Science LLC.

DOI: <https://doi.org/10.47689/2181-1415-vol3-iss3/S-pp198-202>

This is an open access article under the Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.ru>)

Ўқувчиларда креатив фикрлашни ривожлантириш муаммолари

АННОТАЦИЯ

Мақола компетенциявий ёндашувнинг ўқитиши жараёнидаги турли жиҳатлари, уни амалга оширишдаги тадқиқ этилиши зарур бўлган муаммолари кўриб чиқилган. Мақола мавзусини ёритишида хорижлик ва маҳаллий олимларнинг илмий ишланмаларидан кенг фойдаланилди.

Калим сўзлар:

компетентлик,
компетенциявий ёндашув,
креатив,
таълим,
таълим жараёни,
ўқувчилар.

Проблемы развития творческого мышления у студентов

АННОТАЦИЯ

В статье рассмотрены различные аспекты образовательного процесса бенчмаркинга компетенций, проблемы, которые необходимо исследовать при его внедрении. При освещении темы статьи широко использовались научные труды зарубежных и отечественных ученых.

Ключевые слова:

компетентность,
компетентностная
лаконичность,
креативность,
образование,
образовательный процесс,
ученики.

¹ Senior lecturer of the Department "Economy" of Jizzakh branch of the National University of Uzbekistan named after Mirzo Ulugbek.

Жамият тараққиёти ижтимоий ҳаётнинг барча соҳаларида эркин тафаккур эгаси бўлган соғлом фикр юритувчи, ижтимоий ҳаётда юзага келувчи сифат ва миқдор ўзгаришларига тез кўнигадиган, ҳар қандай фаолият турида юксак самарага эриша оладиган шахсни тайёрлашни тақозо этмоқда. Мамлакатимизда жадал ривожланаётган ижтимоий-иқтисодий шароитларда шаклланаётган умумтаълим тизимида, креатив фикрлайдиган шахсни тарбиялашга катта эътибор қаратилмоқда. Ҳозирги даврда, таълим тизимининг энг муҳим вазифаларидан бири сифатида турли ҳаётий шароит ва вазиятларда онгли тарзда қарорлар қабул қила оладиган, ностандарт фикрловчи креатив шахсни тарбиялаш биринчидан даражали муаммо сифатида майдонга чиқди.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.М. Мирзиёев Янги Ўзбекистон тараққиёт стратегиясида ушбу муаммога тўхталиб, “Биз, “Янги Ўзбекистон мактаб остонасидан бошланади” деган улуғ ғоя асосида мамлакатимизда мактаб таълимини умуммиллий ҳаракатга айлантириш бўйича бошлаган ишларимизни янги босқичга кўтарамиз. Юртимизда мутлақо янгича мазмун ва шакллдаги замонавий ихтисослаштирилган мактаблар тизимини яратиш бўйича давлат дастурлари ишлаб чиқамиз ва ижрога қаратамиз”, деб алоҳида таъкидлаб ўтдилар.

Янги Ўзбекистон тараққиёт стратегиясида умумтаълим соҳаси олдига қўйилган улкан мақсадлар, унга янгича ёндашувни талаб этади, яъни ўқув жараёнини ташкил этишнинг замонавий услублари бўйича эришилган сўнгги ютуқларни ва чет эл таълим тизими илғор ўқитиши технологияларини таҳлил этиш асосида таълим тизимини модернизациялаш, умумтаълим тизими самарадорлигини оширишнинг муҳим йўналишларидан бири, ўқув-услубий жараёнга компетенциявий ёндашув асосида креатив фикрлашни шакллантириш технологиясини жорий этиш, педагогларни замонавий билим ва амалий кўникмалар билан қуроллантириш, таълим сифатини таъминлашга нисбатан замонавий ёндашувларни таълим амалиётига татбиқ этиш билан боғлиқ муаммоларни ҳал этишга алоҳида эътибор қаратиш зарур бўлади.

Жаҳон таълим амалиётида ўқувчиларнинг амалий кўникмаларини фаоллаштириш, уларда интеллектуал қобилиятларни ривожлантириш, ўқув фаолиятларини жадаллаштириш, амалий характердаги топшириқларни тақдим этишни қулайлаштириш каби педагогик тадқиқотлар амалиётга татбиқ этилмоқда. Германия, Япония, Корея, Россия Федерацияси каби давлатларнинг таълим тизимида технология машғулотларини интегратив ташкил этиш ва ўтказиш орқали ўқувчиларнинг амалий кўникмаларини фаоллаштириш вазиятларини ташкил этишга устуворлик берилиб, компетенциявий ёндашув асосида ўқувчиларни амалий кўникмаларни қўллашга ўргатиш, фикрлашга ундаш, ўз имкониятларидан тўғри фойдалана олишларига имконият яратиш, ўзаро амалий тажриба алмашишлари учун қулай шарт-шароитлар вужудга келтиришнинг дидактик тизимини такомиллаштириш бўйича йирик лойиҳалар тизимли амалга оширилмоқда.

Жаҳоннинг таълим ва илмий-тадқиқот муассасаларида ўқувчиларнинг амалий кўникмаларини фаоллаштириш вазиятларини ташкил этиш жараёнини тизимлаштириш стратегияларини ишлаб чиқиш, ижтимоий ривожланишини такомиллаштириш жараёнларини лойиҳалаштириш, ўқувчиларнинг ижодий амалий фаолиятини ривожлантиришга йўналтирилган технологик таълим-

тарбия жараёнларини ташкил этиш, болаларнинг ёш ва психофизиологик хусусиятларини ҳисобга олган ҳолда, мақсадга йўналтирилган таянч ва фанга оид компетенцияларни шакллантириш бўйича илмий-тадқиқотлар олиб борилмоқда. Шу билан бирга, шахсга йўналтирилган таълим стратегияси талаблари ва компетенциявий ёндашув асосида ўқувчиларнинг амалий кўникмаларини фаоллаштириш вазиятларини ташкил этиш жараёнининг самарали шакллари ва усулларини жорий этиш, технология таълими ўқитувчиларининг инновацион фаолияти кўлами даражасини кенгайтириш, уларнинг касбий компетентлилигини ривожлантириш бўйича илмий тадқиқотларга алоҳида эътибор берилмоқда.

Республикамизда сўнгги йилларда, технология таълим мининг методик таъминотини такомиллаштириш, инновацион ёндашувлар асосида ўқувчиларда амалий кўникмаларни фаоллаштиришнинг меъёрий асослари яратилмоқда. “Умумий ўрта таълим сифатини тубдан ошириш, чет тиллар, информатика ҳамда математика, физика, кимё, биология каби бошқа муҳим ва талаб юқори бўлган фанларни чуқурлаштирилган тарзда ўрганиш” каби муҳим устувор вазифалар белгиланди. Бу эса ўқувчиларнинг амалий кўникмаларини фаоллаштириш вазиятларини ташкил этишнинг дидактик тизимини такомиллаштириш, унинг интеграциялашган мазмунига замонавий ёндашувларни сингдириш, ўқувчиларнинг амалий кўникмаларини қўллашга ўргатишнинг педагогик- психологик йўналишларини аниқлаш, бунда технология таълим мининг методик имкониятларини аниқлаштириш, ўқувчиларнинг амалий кўникмаларини фаоллаштиришга йўналтирилган педагогик жараён моделини замонавий ёндашувлар асосида такомиллаштириш имкониятлари кенгайди.

Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 23 сентябрдаги “Таълим тўғрисида” ЎРҚ-637-сон Қонуни, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 7 февралдаги ПФ-4947-сон “Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси тўғрисида”, 2020 йил 29 октябрдаги ПФ-6097-сон “Илм-фанни 2030 йилгача ривожлантириш концепциясини тасдиқлаш тўғрисида”, 2019 йил 29 апрелдаги ПФ-5712-сон “Халқ таълими тизимини 2030 йилгача ривожлантириш Концепцияси тўғрисида” Фармонлари, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2018 йил 14 августдаги ПҚ-3907-сон “Ёшларни маънавий-ахлоқий ва жисмоний баркамол этиб тарбиялаш, уларга таълим-тарбия бериш тизимини сифат жиҳатидан янги босқичга кўтариш чора-тадбирлари тўғрисида”, Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2017 йил 6 апрелдаги 187-сонли “Умумий ўрта ва ўрта маҳсус, касб-хунар таълим мининг давлат таълим стандартларини тасдиқлаш тўғрисида” Қарори ҳамда мазкур соҳага тегишли бошқа меъёрий-ҳуқуқий ҳужжатларда ўқув жараёнининг тубдан яхшиланишини таъминлайдиган, янги педагогик технологияларни қўллаш асосида, ўқувчиларда узлуксиз равишдаги ўзгарувчан шароитларда ўз билим кўникмаларини, муттасил ошириш йўналишларида мустақил ва компетент ҳолда ҳаракат қилишга имкон берадиган билимлар, маҳорат, кўникма, ижодий қобилиятни шакллантириш вазифалари белгилаб берилган.

Белгиланган вазифаларни амалга ошириш учун ўқувчи шахси фаолиятини аниқлаш ва баҳолашни, таълим олиш жараёнини тўғри режалаштириб олишни, ўқувчилар билим, кўникма ва малакаларини ривожлантириш йўлларини таҳлил этишни, уларда индивидуаллик, мустақиллик, ижодкорлик, эркинлик, ташаббус-корликка оид компетентлик ва креатив фикрлашларини шакллантириш жиҳатларини комплекс тадқиқ этиш зарурлиги долзарб муаммо ҳисобланади.

Умумтаълим муассасаларида, компетенциявий ёндашув асосида ўқувчиларда креатив фикрлашни ривожлантиришни илмий асосда ўрганиш, дунё ва Ўзбекистон Республикаси таълим ва тарбия назарияси ҳамда услубияти фани олим-ларининг доимий тадқиқот обьекти бўлиб келган. Бу муаммо ижтимоий ривожланиш жараёнининг ўта муҳим жиҳатлари, хусусиятларини ҳамда турли ижтимоий-сиёсий ўзгаришлар билан боғлиқ қонуниятларни ўзида акс эттиришини ҳисобга олсак, ижтимоий ривожланишнинг турли тарихий давр-ларида педагогларнинг диққат марказида бўлиб келган.

Ушбу муаммонинг бир қатор илмий-назарий ечимларини таклиф этган хорижий педагог олимлар жумласига А.Т. Глазунов, О.М. Железнякова, Л.Н. Вошенко, О.В. Иншаков, Н.Н. Шанина, Э. Лебедева, М.В. Кларин, А.М. Столяренко, В.А. Сластенин, В. Беспалко, В. Сафин, Г. Селевко, В.М. Монахов, С.Д. Поляков, В.А. Пятиналарни киритиш мумкин.

Ўзбекистон Републикасида умумтаълим муассасалари ўқувчиларида компетенциявий ёндошув асосида креатив фикрлашни ривожлантиришнинг алоҳида ижтимоий жиҳатларини ўрганишга бағишлиланган илмий тадқиқот ишлари етук олимлар Б.А. Абдуллаев, С. Исамиддинов, Ж.Ф. Йўлдошев, Б.М. Мирзахмедов, К. Турсунметов, С.Қ. Қаххоров, Н.Ю. Тўраев, Д.С. Туляганова, Ж.О. Толипова, Н.Н. Азизхўжаева, О.Х. Тўракулов, А.Абдуқодиров, К.Р. Ишматов, Р. Ишмухamedov, Н.С. Саидахмедов, Н.Х. Авлиякулов, Ш.М. Кодиров, А. Мавлянов, Н. Болтаевлар томонидан бажарилган.

Юқорида қайд этилган олимларнинг илмий тадқиқот ишлари ўрганилаётган муаммонинг умумий жиҳатлари ҳамда таълим-тарбия соҳаларда ислоҳотларни юқори сифат даражасига кўтариш, ҳозирги инновацион ривожланиш даврида ўқувчиларнинг илм-фанга янгича ёндашувлари орқали креатив фикрлашларини шакллантириш ва ривожлантириш муаммосини ечиш механизмини такомиллаштириш зарурияти нуқтаи назаридан талқин қилиниб умумлаштирилган. Бу борада, ўқувчиларнинг илм-фанга инновацион ёндашувларини таъминлаш билан ўқувчиларда креатив фикрлашни шакллантириш ва ривожлантириш муаммосига қаратилган ўқув дастурларининг бажарилишига ўз таъсирини кўрсатаётган хусусиятлар тўлақонли тадқиқ этилиши зарур. Ҳозирги инновацион ривожланиш даврида, таълим-тарбия соҳаларининг сифат даражасини ошириш жараёнида, ушбу мавжуд хусусиятлар, соҳанинг умумий қонуниятлари билан ўзаро боғлиқликда комплекс тарзда чуқур ўрганилмаган. Ушбу муаммо доирасидаги илмий-тадқиқот ишларидан олинган натижалар орқали ҳозирги илм-фан ютуқларига янада ҳисса қўшиш имконияти ортади.

ФОЙДАЛАНИЛГАН АДАБИЁТЛАР РЎЙХАТИ:

1. Ш.М. Мирзиёев Янги Ўзбекистон стратегияси.-Тошкент. “Ўзбекистон” нашриёти,2021. – Б. 226.
2. Ж.Э. Ўсаров Ўқувчиларда физика фанига оид умумий компетенцияларни шакллантиришда амалиётга йўналтирилгантипик масалалардан фойдаланиш. // Таълим, фан ва инновация. Маънавий-маърифий, илмий-услубий журнал. – № 4. 2017. – Б. 6.
3. Зеер Э.Ф. Компетентностный подход к модернизации профессионального образования. // Зеер Э.Ф., Сыманюк Э.Э. – Высшее образование в России. – 2005. – №4. – С. 23–30.

4. Қ.Т. Суяров Ўқувчиларнинг физикадан олган экспериментал билими, ўкуви ва қўникмасини текширишнинг даражалари ва уларни амалда қўллаш. // Таълим, фан ва инновация. Маънавий-маърифий, илмий-услубий журнал. №3. – 2016. – Б. 82.

5. Ш.М. Содиқова, Ш.О. Отожонов, М. Қурбонов. Физикани чуқур ўрганадиган академик лицейларда “Махсус курс” фанларини ўқитишнинг долзарб масалалари. // Таълим, фан ва инновация. Маънавий-маърифий, илмий-услубий журнал. №3. – 2015. – Б. 23.

6. Н.И. Режаметова, Мусиқа машғулотларида креатив қобилиятларни ривожлантириш. // Таълим, фан ва инновация. Маънавий-маърифий, илмий-услубий журнал. №3. – 2017. – Б. 14.